

DE REGENWATERBAK IN APPINGEDAM

SCHOON DRINKWATER VOOR DAMSTERS VANAF 1860

In het historisch centrum van Appingedam ligt onder het maaiveld een regenwaterbak. Deze regenwaterbak is in 1860 door vooraanstaande burgers van Appingedam gerealiseerd ten behoeve van de drinkwatervoorziening voor de bevolking van Appingedam. Deze burgers namen destijds hun verantwoordelijkheid voor de inwoners van hun stad. Door middel van deze drinkwatervoorziening hadden de burgers de beschikking over schoon drinkwater, afkomstig van het dak van de Nicolaïkerk.



Bij de reconstructie van het Kerkplein en haar omgeving (2006) kwam de regenwaterbak deels tevoorschijn. Er was toen goed te zien hoe de regenwaterbak was aangelegd en werd gebruikt en bovendien in goede staat verkeerde. Deze regenwaterbak is op zich een bijzondere voorziening uit het verleden. De Stichting Archeologisch Informatiepunt Oost Fivelingo heeft de ambitie om deze regenwaterbak zichtbaar te maken voor een breed publiek. Dit kan door het plaatsen van een glazen plaat in de bestrating boven de waterbak.



Door het plaatsen van informatie (op bord en middels QR-code) wordt aan de bezoeker het nut en de doelstelling van deze voorziening uitgelegd.

Een enthousiaste groep vrijwilligers heeft het initiatief genomen om bovenstaande te realiseren.

De totale kosten van dit project bedraagt ca €65.000,-. De stichting AIP-Oost Fivelingo gaat op zoek naar sponsors en fondsen om het project te kunnen realiseren.

**STAD APPINGEDAM**
sinds 1327

Stichting Archeologisch Informatiepunt Oost Fivelingo

Wijkstraat 25 ■ 9901 AE Appingedam ■ e-mail: regenwaterbakappingedam@gmail.com

Ontstaansgeschiedenis van de regenwaterbak

In Appingedam stelde in 1854 burgemeester Mr. Johannes Potter van Loon in een raadsvergadering voor *“om regenbakken te laten maken in het belang van ingezetenen deser plaats”*. Hij dacht aan *“bakken met een inhoud van vijftieng kubieke ellen te plaatsen op gronden van het gerechtsgebouw of op een andere plaats”*. Hij schatte de kosten op ongeveer *“800 guldens”*.

De raad vroeg de heren Burgemeester en wethouders een plan te ontwerpen en de kosten te beramen. In 1855 stond er in de gemeentebegroting een bedrag van 400 guldens voor het maken van een regenwaterbak. Omdat de in de arm genomen architect dacht dat het bedrag ontoereikend zou zijn werd besloten een proefregenwaterbak te maken om een beter inzicht in de kosten te bekomen. Of de proef is uitgevoerd is niet bekend.

In 1858 vertelde de burgemeester in de raadsvergadering van 7 augustus dat enige notabelen het plan hadden gevormd een regenbak te plaatsen en dat ze van de kerkelijke gemeente reeds toestemming hadden gekregen om het regenwater van het kerk dak te mogen opvangen.

Een groep notabelen richtte op 23 augustus 1859 een vereniging op die zich in artikel 1 van het Reglement ten taak stelde: *“De daarstelling (plaatsing) en het onderhoud van een Regenbak met dakgoten, afvoerpijpen enz. op het beplante kerkhof nabij de Nicolaïkerk te Appingedam. Deze regenbak moet enigszins voorzien in alhier bestaande behoefte aan vers drinkwater en zal dienen ten algemenen nutte, vooral voor de bewoners in de kom van de stad, die tegen een geringe betaling water kunnen bekomen”*.

De groep notabelen, deelnemers bij de oprichting van de vereniging, werden na aankoop van aandelen die honderd gulden per stuk kostten, aandeelhouders van de regenwaterbak. Het waren vooraanstaande en/of bemiddelde damsters zoals Johannes Potter van Loon (1800-1865) advocaat en procureur te Appingedam en vanaf 1843 burgemeester van stad, Mr. Everhardus van Loon (1826-1903) griffier van de Gedeputeerde Staten van Groningen en schoolopziener. Dr. Paulus Adrianus van der Loeff was arts, Mr. Regnerus Tjarda Mees procureur, Mr. Rudolph Pabes Cleveringa Jzn was oud kantonrechter.

In 1858 werden ontwerptekeningen van de te bouwen regenwaterbak gemaakt, compleet met een natuurstenen pomp en opbouw waarin de toegang tot de kelder was gesitueerd.

In 1860 gaf de Provincie toestemming om een stukje gemeentegrond ten zuiden van het gerechtsgebouw kosteloos aan de *“Vereniging van den Regenwaterbak”* in gebruik te geven om daar de regenwaterbak te bouwen. Men zou uit de tekst van de overeenkomst kunnen opmaken dat de regenbak er toen mogelijk al was.

In december 1884 werden de aandelen van “*Aandeelhouders van de regenwaterbak*” gratis overgedragen aan de Diaconie van de Hervormde Gemeente te Appingedam. In de akte waarin de overeenkomst werd vastgelegd staat dat de Diaconie de bak overnam met alle lusten en lasten onder voorwaarde dat “*de regenwaterbak moet blijven ten algemene nutte en bepaald ten nutte van de ingezetenen wonende in de kom van de Gemeente Appingedam*”.

Waarschijnlijk omdat de diaconie een bestaande organisatie was, waar opvolging van de leden gegarandeerd was en omdat het water afkomstig was van de Nicolaïkerk werd de regenwaterbak overgedragen door de aandeelhouders die hun doel hadden bereikt namelijk het bevorderen van de gezondheid van de Damsters.

Mogelijk is na de komst van waterleiding in Appingedam langzamerhand vergeten dat er dicht bij de Nicolaïkerk een fraai gemetselde regenwaterbak in de grond aanwezig is. Het collectieve geheugen is doorgaans kort.

Ondersteuning

Ondersteuning van dit project kan door middel van een eenmalige bijdrage op de bankrekening van de Stichting Archeologisch Informatiepunt (St. AIPOF), nr. NL68RABO 0126.6424.19.

De stichting beschikt over een culturele ANBI-status. Dit houdt in dat u bij de giftenaftrek voor de inkomsten/vennootschapsbelasting de gift aan de stichting met 1,25 kunt vermenigvuldigen.

De stichting is ingeschreven bij de KvK onder nummer 02094355.

Het Stichtingsbestuur bestaat uit de volgende leden:

- F.E. (Erik) Juk, Appingedam, *voorzitter*
- Mw. C. (Cynthia) Heinen, Overschild, *secretaris*
- J. (Jan) Kolk, Appingedam, *penningmeester*



Beleidsplan van de Stichting Archeologisch Informatiepunt Oost-Fivelingo: 2020-2021

Statutaire doelstelling

De Stichting heeft als doel, het onder de aandacht brengen van de cultuurhistorische ontwikkeling van het water- en wierdengebied Oost-Fivelingo, in de meest brede zin des woords.

Terugblik

De Stichting heeft hiertoe in de periode 2008–2018 de exploitatie van het archeologisch informatiepunt in de Mariakapel van de Nicolaïkerk te Appingedam, verzorgd. In 2018 is het beheer hiervan overgedragen aan Museum Stad Appingedam alsmede al hetgeen daarmee in de ruimste zin verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn.

Activiteiten 2020-2021

Als actiepunten voor de komende jaren is het doel om de regenwaterbak achter de Nicolaïkerk zichtbaar te maken voor een breed publiek.

Tussen de Nicolaïkerk en het Damsterdiep ligt ca 60cm onder het maaiveld de regenwaterbak. De regenwaterbak werd gevuld met regenwater afkomstig van het dak van de Nicolaïkerk. Deze regenwaterbak is aangelegd in 1859-1860 en was bedoeld om de inwoners van Appingedam van vers drinkwater te voorzien en daarmee ook de volksgezondheid te bevorderen.

Concreet zal worden gerealiseerd, mits voldoende financiële dekking kan worden verkregen:

- Glazen plaat over deel van de regenwaterbak;
- Verlichting in de bakonderdelen;
- Informatie over de achtergrond en het doel van de regenwaterbak;
Dit betreft uitleg op een bord, via QR-code en zo mogelijk een boekwerk.

Om bovenstaande ter realiseren is een werkgroep van vijf betrokken Damster burgers geformeerd, te weten:

Rinus Froma, *voorzitter*
Erik Juk, *penningmeester*
Roelof Hadders
Laura de Jager
Erik Meijer

